

ШАКИРОВА Зулфия Нормоҳаматовна

Ўзбекистон халқаро ислом академияси
Араб тили ва адабиёти ал-Азҳар кафедраси
доценти, тарих фанлари номзоди
z.shakirova@iia.uz

АРАБ ТИЛИНИ БИЛИШ ДАРАЖАСИНИ БАҲОЛОВЧИ МИЛЛИЙ ВА ХАЛҚАРО СЕРТИФИКАТЛАР

НАЦИОНАЛЬНЫЕ И МЕЖДУНАРОДНЫЕ СЕРТИФИКАТЫ ДЛЯ ОЦЕНКИ АРАБСКОГО ЯЗЫКА

NATIONAL AND INTERNATIONAL CERTIFICATES FOR ARABIC LANGUAGE ASSESSMENT

Аннотация: Ушбу мақолада “Араб академияси” таркибидаги араб тилини билиш даражасини баҳолаш бўйича фаолият юритувчи халқаро тизимлардан бири ALPT ҳақида маълумот берилган. Шунингдек ALPT ва ҳамда NSFLA да бўлимлар бўйича баҳолаш тизими қиёсланиб, хулоса ва таклифлар берилган.

Таянч сўзлар: араб тили, халқаро тизимлар, тил билиш, тил компетенциялари.

Аннотация: В данной статье представлена информация об ALPT, одной из международных систем оценки уровня знания арабского языка в «Арабской академии». ALPT и NSFLA также дано сравнение ведомственную систему оценки и представлено выводы и рекомендации.

Ключевые слова: арабский язык, международные системы, языковые навыки, языковые компетенции.

Annotation: This article provides information about ALPT, one of the international systems for assessing the level of knowledge of the Arabic language in the “Arab Academy”. ALPT and NSFLA also compare departmental scoring systems and present conclusions and recommendations.

Keywords: Arabic language, international systems, language skills, language competencies.

КИРИШ

Давлатларнинг ўзаро муносабатларини ўрнатишларида чет тилларини билувчи

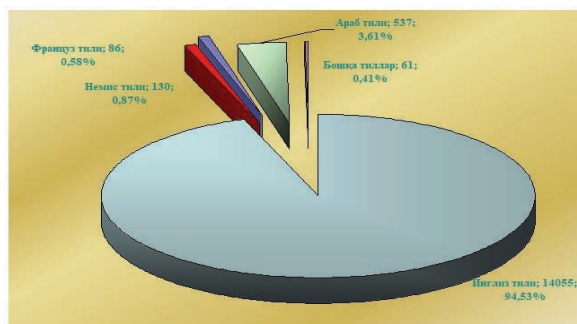
кадрларни тайёрлаш ҳамisha муҳим аҳамият касб этиб келган. Юртимизда ҳам чет тилларни ўрганиш ва ўргатиш масалаларига жиддий эътибор қаратилиб, 2012 йил 10 декабрда “Чет тилларини ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”даги қарори қабул қилинган эди ва унда тил ўрганиш ва ўргатишдаги муаммоларни ҳал қилиш учун муҳим вазифалар белгилаб берилганди. Қарорга мувофиқ замонавий педагогик ва ахборот технологияларидан фойдаланган ҳолда чет тиллари эркин сўзлаша оладиган мутахассисларни тайёрлаш тизимини такомиллаштириш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат Тест Маркази таркибида Чет тилларини билиш ва эгаллаш даражасини баҳолаш бошқармаси ташкил қилиниб, халқаро эътироф этилган стандартларнинг талабларига мувофиқ, чет тилларини билиш даражасини аниқлаш учун CEFR (Умумий Европа Тилларни билиш даражасини аниқлаш тизими) тизими асосида Миллий тест тизими – NSFLA (National system of foreign language assessment) яратилди. Ушбу миллий тест тизими 7 йилдан буён инглиз, француз, испан, немис, хитой, япон, араб, форс ва корейс тилларидан 5 йўналиш: тинглаб тушуниш, ўқиб тушуниш, грамматик қоидалар, ёзма иш ёзиш ва гапириш кўникмаларини қай даражада ривожланганини аниқлаш учун тест синовларини ўтказиб келмоқда.

АСОСИЙ ҚИСМ

Ўзбекистонда чет тилларини ўрганишга бўлган эътибор сўнгги йилларда ҳам сусайгани йўқ. Буни биз Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Ўзбекистон Республикасида хорижий тилларни ўрганишни оммалаштириш фаолиятини сифат жиҳатидан янги босқичга олиб чиқиш чора-тадбирлари тўғрисида» 2021 йил 19 майдаги ПҚ-5117-сон қарорининг қабул қилиниши ва хорижий тилларни ўрганишни оммалаштириш бўйича ташкилий чора-тадбирларни самарали амалга ошириш мақсадида Вазирлар Маҳкамаси чиқарган қарорга асосланган ЛРА-“Чет тиллари агентлиги”нинг таъсис этилишида кўришимиз мумкин.

Маълумки, араб тили 1973 йил декабрь ойида БМТ бош ассамблеясининг 3190-рақамли

қарори билан ташкилот расмий тиллари қаторига қўшилган. Бугунги кунга келиб араб ва унга яқин тилда мулоқот қилувчилар сони 300 миллионни ташкил этади. Улардан 240 миллиони учун араб тили она тилидир, 50 миллион киши эса иккинчи тил сифатида ишлатади. Ўзбекистон Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Давлат тест маркази ўтказиб келаётган Тест синовларида кўп номзодлар иштирок этаётган тиллардан бири ҳам араб тилидир. Буни биз қуйидаги статистика асосида кўришимиз мумкин.

Араб тилини билиш даражасини баҳолаш бўйича CEFR билан бир қаторда бошқа халқаро тизимлар ҳам мавжуд. Булар қаторига ACTFL, ALPT, TOAFL, CIMA, TELC, ATTANAL ларни киритиш мумкин.

Биз ушбу араб тилини билиш даражасини баҳолаш бўйича фаолият юритувчи халқаро тизимлардан бири ALPT ҳақида маълумот бермоқчимиз. ALPT Миср Араб Республикасидаги “Араб академияси” таркибида ташкил топган бўлиб, у араб тилини ўқитиш ва араб тили бўйича тест ўтказиш бўйича халқаро марказ ҳисобланади ва 2002 йилдан буён фаолият юритади. Араб тилидан ўтказиладиган имтиҳонларга соҳага оид мутахассислар жалб этилади ва имтиҳонларни ўтказилишини “Ислом савдо саноат палатаси” қўллаб қувватлайди.

ALPT тизимида араб тилини билишнинг 5 та кўникмаси: тинглаб тушуниш, ўқиб тушуниш, грамматик қоидаларни билиш, ёзиш ва гапириш текширилади. Имтиҳон академияда ишловчи араб тили ўқитувчиси ёки бирор кузатувчи иштирокида амалга оширилади.

Бу тизимда тинглаб тушуниш бўлими 3 қисмдан иборат:

А қисми: қисқа жумлалар тингланиб, улар асосидаги саволларга жавоб берилади.

В қисми: 2 шахс ўртасидаги қисқа диалоглар тингланади ва улар асосидаги саволларга жавоб берилади.

С қисми: узун лекциялар кўринишидаги аудиоматериаллар асосида тузилган саволларга жавоб берилади.

Ўқиб тушуниш бўлимида битта ёки бир нечта матнлардан парчалар ва уларга оид саволлар берилади. Ушбу бўлимда берилган материални тушуниш даражаси аниқланади.

Тил таркиби (грамматик қоидалар) бўлими икки қисмдан иборат:

А қисми: берилган гаплардаги тушириб қолдирилган сўз бир неча синонимлар ичидан танланиши керак.

В қисми: берилган гаплардаги тагига чизилган гап бўлаклари ичидан хато ёзилган сўзни топиш керак.

4 ёзма иш бўлимига олдинги 3 та бўлим вазифалари бажариб бўлингач рухсат берилади. Унда номзод берилган 3 та мавзудан бирини танлайди.

Гапириш бўлими номзод билан Skype орқали ўтказилади.

ALPT имтиҳонларининг ҳар бир бўлими бўйича имтиҳонлар 2 соатдан 6 соатгача давом этаиб, 3 кундан 5 кунгача вақт оралиғида бўлиўтади. Ҳар бир бўлимда саволлар сони 20 тадан 100 тагача бўлади ва 1000 баллик тизимда баҳоланади. Талабгорнинг ҳар бир бўлим бўйича баҳолари алоҳида кўрсатилиб, мазкур бўлимлар бўйича қайси даражага эга эканлиги аниқлаб берилади ва сертификат қуйидаги кўринишда бўлади:

Test	Score	Score	Level	Date
Section 1: Listening	660/900	73,33 %	Advanced	23 .04.2019
Section 2: Reading Comprehension	785/900	87,26 %	Advanced High	24.04.2019
Section 3: Structure	840/900	93,33 %	Superior	9.05.2019
Overall Score (section 1,2,3)	761,8/900	84,6 %	Advanced High	9.05.2019
Section 4: Writing	760/900	84,44 %	Advanced High	10.05.2019
Section 5: Speaking	780/900	86,66 %	Advanced High	24.04.2019

Ушбу баҳолар жадвали асосида талабгор ҳар бир бўлим бўйича қандай даражага эканини аниқ билади ва паст даражага эга бўлган компетенцияни ривожлантиришга ҳаракат қилади.

NSFLA миллий тизимида тест синовлари ALPT даги каби умумий ўтилмайди. Балки, улар A1, A2, B1, B2, C1, C2 даражаларига ажратилган. Тест синовлари 5 та бўлим асосида ўтказилади ва ҳар бир бўлим 30 баллиқ тизимда баҳоланиб, умумий натижа энг ками 60 фоиз яъни 90 балл тўпланганда сертификат берилади. Тест синовларининг тинглаб тушуниш, ўқиб тушуниш, грамматик қоидалар ва ёзма иш ёзиш бўлимлари бир кунда ўтказилади ва 3 соат 30 минут вақт берилади. Гапириш бўлими кейинги кун ўтказилади. Талабгорнинг синовдаги натижалари сертификатида ҳар бир бўлим бўйича тўплаган балли ва унинг фоиздаги кўринишида кўрсатилган бўлади.

ХУЛОСА

NSFLA ва ALPT тизимларидаги амалга ошириладиган синов, унинг ўтказилиши ва баҳоланишини қиёслаган ҳолда қуйидаги хулосаларга келинди:

Ҳар қандай тилни ўргатаётган ўқитувчи ўқувчиларидан барча компетенциялар бўйича синовлар ўтказиши, унга синов натижасида дарс давомида кўп эътибор қаратилмаган компетенцияни аниқлаб олишига имкон беради.

Тил билиш даражасини баҳолаш бўйича синовда иштирок этган талабгор ҳар бир компетенция бўйича ўз билимини синаб, ютуқ ва камчиликларини аниқлай олади. Бу эса унинг келажакдаги тил ўрганишдаги режаларини тузиш ва ривожлантиришга омил бўлади.

NSFLA миллий тизимида ҳам ALPT даги каби талабгорга ҳар бир бўлим бўйича қандай даражага эга эканлиги аниқлаб берилса, турли тушунмовчиликларнинг олди олинади. Чунки чет тилини ўрганиш жараёнида талабгор барча талаб қилинган компетенциялар бўйича бир хил кўникмага эга бўлмаслиги мумкин. Бунга талабгорлар тили ўрганилаётган давлатда кўп муддат яшаб, фақат оғзаки нутқни яхши ўзлаштирган, лекин грамматик қоида ва ўқиб тушунишни ўзлаштирмаган бўлиши, тест синовларининг қонун қоидалари билан таниш бўлмаслиги, чет тилини ўрганаётган

вақтида 4 та асосий компетенцияларни бирдек ўзлаштирмаганлиги сабаб бўлиши мумкин.

Тил билиш даражасини аниқлаш синовларининг айрим бўлимлари компьютер ёрдамида ўтказилса, вақт ва ресурслар тежалари.

Барча бўлимларнинг бир кунда ўтказилиши ва кам вақт берилиши талабгорда мия фаолиятига ва эришадиган натижасига салбий таъсир кўрсатиши мумкин.

МАНБА ВА АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг «Чет тилларни ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида» 2012 йил 10 декабрдаги ПҚ-1875-сон қарори. <http://lex.uz>.
2. Ўзбекистон Республикасида хорижий тилларни ўрганишни оммалаштириш фаолиятини сифат жиҳатидан янги босқичга олиб чиқиш чора-тадбирлари тўғрисида» 2021 йил 19 майдаги ПҚ-5117-сон қарори.
3. D. In'am al-Haqq Gaaziy. Ixtibaaraat mahsuuba abra al-intirnit litaqyim al-kafaa'a fil-luga al-arabiyya linnaatiqiina biha. Majalla al-Qism al-Arabi University of Punjab. Lahare-Pakistan. №25, Issue:2018.
4. <https://www.arabacademy.com>.
5. testovik.com.
6. arablegko.ru